

דובה מזנקת על מכונית בהוקאידו, האי הצפוני של יפן, באפריל. שמשנת הרכב נסדקה מציפורני החיה

הדובים ביפן גילו חטיף זמין: בני אדם

שינויי האקלים והדמוגרפיה מוציאים את הדובים מהיערות, והרשויות מגיבות באטיות. עשרות כבר נפלו קורבן לטרף **רותם קובנו, קיוטו**

●●● ההתקפות אירעו כמעט בשיא החורף. בתוך שישה ימים, פגע דוב עצום ממדים בתושבי סנקבצו (Sankebetsu), כבר נידח על חופו של הוקאידו, הצפוני מבין ארבעת האיים הגדולים של יפן. המפגש הראשון עם אותו יצור אירע כחודש מוקדם יותר, שעה שניסה לחדור לאחד הבתים ונמלט לשי

מע צהלות סוס מפוחה. שני ציידים שזומונו על ידי בעל הבית הצליחו להפתיע אותו בכיקור נוסף וסיימו מני דם ברורים נראו במסלול בריחתו. כמה שבועות מאוחר יותר הדוב שב לכפר, ותחושת הביטחון הארעית התחלפה כאיכה באימה עמוקה.

הפעם הוא פרץ לתוך אחד הבתים, הרג תינוק אחד, פגע באחר באופן אנוש וחסף אישה ששמרה עליהם. שרידיה נמצאו למחרת ביער הסמוך. טעמו של בשר אדם, טענו הציידים, רק יעודד את הדוב

לשוב, ולפיכך נקראו עשרות שומרים מווינינג אל הכפר. עוד באותו ערב הוא אכן חזר ועורר פניקה כזו שרק אחד מהשומרים הצליח להשתמש בנשקו. שעה קלה אחר כך הדוב הנמלט חזר לבית סמוך, והרג בו שלושה ילדים קטנים וכן אישה בהריון עם עובריה. כימים הבאים הוא שב לכפר עוד כמה פעמים וביתניים התארגנו קבוצות נוספות של ציידים. אחד מהם הצליח לעלות על עקבותיו בשלג, מצא אותו נח תחת עץ אלון והרג אותו בשתי יריות.

האירוע הזה קרה ב-1915, והפך מאז למקור בלי תי גדלה ליצירות ספרותיות רבות, מחזה ואף סרט, לצד מחקרים מגוונים. ניתוחי התנהגות מאוחרים יותר של אותו דוב אלים מציעים שהוא התעורר

על פרופורציות. למשל, רק בשבועות האחרונים נפטרו בישראל כמה עשרות בני אדם מעקיצות יתושים (קדחת הנילוס) ונדמה שהאדמה אינה רועת. כפי שהעיר הביולוג רמי רשף, ככל שהמוות בתקיפה של בעל חיים מדמם ופולטי יותר, כך גדל לה גם תשומת הלב האנושית לכך.

***

יש ביפן שני מיני דובים ולכל אחד מאפיינים שונים ודפוס התנהגות ייחודי. במרבית חלקי יפן, פרט לאי הוקאידו, נמצא הדוב השחור היפני, תת-מין של הדוב השחור האסייתי. יש לו כתם בהיר על צווארו ובבגרותו הוא יכול להגיע למשקל של 150 ק"ג. באי הוקאידו, לעומת זאת, שוכן הדוב החום של או (Ezo brown bear), הדומה במראהו ובמשקלו לדוב הגריזלי האמריקאי, שיכול להגיע למשקל של יותר מ-400 ק"ג. זהו המין אליו שייך אותו דוב אוכל-אדם שתקף את תושבי סנקבצו.

באופן מפתיע, ובניגוד לדימוי הציבורי, דוקא הדוב השחור הוא התוקפני יותר וצפויי פחות מבין השניים. צלילה לדיוחים ב-15 השנים האחרונות מגלה שדוב זה אחראי ל-96.5% מההתקפות על בני אדם ול-96% מהפציעות. אף על פי כן, היתקף לות עם דוב חום, נדירה ככל שתהיה, עלולה להיות קטלנית בהרבה. מין זה אמנם אחראי רק ל-15 מ-41 מקרי המוות מאז 2008, אך הסיכוי שלא לשרוד התקפה שלו גדול פי 14 מאשר במפגש עם דוב שחור.

מה עושים במקרה של היתקלות כזאת? הרשויות היפניות ממליצות לא ליצור קשר עין עם דוב חום או שחור ולהימנע מכריחה או אף מהפגישת גב כלפיו. שני המינים מהירים בהרבה מבני אדם וגם מצטיינים בטיפוס על עצים ובשחייה, כך שהסיכוי להימלט מהם הוא זעיר ובריחה אף על-לך לעורר אותם למרדף. עם זאת, במקרה שמדובר בדוב שחור, מומלץ להזדקף ולסגת באטיות ובמקרה של התקפה להתגונן תוך השמעת קולות רמים. במקרה של התקפה של הדוב החום, התגובה המומלצת היא שכיבה על הבטן תוך כיסוי הראש והצוואר עד יעבור זעם.

קשה להחמיץ את הנוכחות הדובית ביפן כיום. פרט לחדשות לבקרים לגבי התקפות קטלניות, מוצאים במקומות רבים, בשמורות טבע, ביערות ובקיריבת אתרי נופש שלטי אוהרה המצביעים על נוכחות שכו באזור וקוראים לציבור לנקוט אמצעי זהירות. החשש מדובים אינו פוסח גם על ערים מרכזיות. כך למשל, בשולי הערים קיוטו וסאפורו, הגובלות בשטח הררי גדול, ניתן למצוא אינספור שלטי אוהרה.

לנוכחות הגוברת הזאת יש השפעה ניכרת על התנהגות הציבור. בשל החשש מדובים, רבים נמנעים מלטייל בטבע, ודאי בגפם, ומסתפקים בכיקורים חטופים באתרים מסודרים או במרחק הליכה קצר מרכבם. החרדה הזאת מידבקת, אני מגלה. במקום מגוריי נצפה לאחרונה דוב, ולנוכח השיח המקומי, גם אני נמנע מלצער ברחוב הסמוך ליער עם רדת החשיכה. אלה שאינם נרתעים נראים שאים עמם מכשיר רדיו דולק או פעמונים שנועדו להתרועע על נוכחותם ולמנוע היתקלות שתפתיע את הדוב. אף על פי כן, אין נתונים שמראים שהפעמונים אכן מצמצמים התקפות דובים. להפך, יש הטוענים כי הם מעוררים סקרנות בקרבם. שימוש בתרסיסים ייעודיים נגד דובים, כפי שמקובל בצפון אמריקה, יעיל יותר, אם כי הוא עדיין נדיר ביפן.

***

העלייה במספר ההתקפות היא בראש ובראשונה נה תוצאה של עלייה במספר הדובים. ב-30 השנים האחרונות הוכפל מספרם ועומד, לפי ההערכות, על

כ-12 אלף דובים חומים ועל עשרות אלפי דובים שחורים. למרות הגידול המספרי, הוא אינו בהכרח הסיבה הבלעדית או הישירה להתקפות הרבות. ריינוי הדובים, לצד שינוי אקלימי, גורם לתחרות גדר לה יותר על מקורות המזון הטבעיים ולצמצום, וכך נאלצים הדובים לצאת מהיערות ולחפש מזון בשטחים הפתוחים ואף באזורים מיושבים. במגור הכפרי הדובים מגלים לאחרונה שבני האדם אינם מאיימים כבעבר, ולכן רואים בהם לא רק מתחרים על מזון אלא גם, במקרים נדירים, מזון בפני עצמו. אכן, בשעה שהדובים מתרבים, בני האדם באזורי הספר היפני מתמעטים. ב-1980 האוכלוסייה שעסקה בחקלאות מנתה כשבעה מיליון

ניות בכרך של סאפורו הדגימו לאחרונה. הרשויות עצמן חשות שדייהן כבולות. בדומה לצפון אמריקה, ציידים עם רישיון צדים דובים באופן עקבי במטרה לדלל את אוכלוסיית הדובים באופן יזום, אולם בשנים האחרונות גילם הממוצע עולה ומספרם מצטמצם. זאת ועוד, תחת החוק הקיים ביפן, ציידים יכולים לירות בדוב תוקף רק לאחר אישור של שוטר ובניגוד לצפון אמריקה, ביפן אין עדיין מערכת בקרה ארצית המנטרת באופן שיטתי את כל הדיווחים על דובים ועל ההתקפות שהם מבצעים. לאחרונה נוסדו כמה ארגונים שעוסקים בניטור ובפיתוח אמצעי הגנה, אך יש הבדלים גדולים בנוכחותם בין מחוז למחוז. ביתניים

מה עושים כשנתקלים בדוב? מוטב שלא ליצור קשר עין, ולהימנע מבריחה או מהפניית הגב. מול דוב שחור עדיף להזדקף ולסגת באיטיות, ובמקרה של התקפה – להתגונן תוך השמעת קולות רמים. בהיתקלות עם דוב חום, מומלץ לשכב על הבטן ולכסות את הראש עד יעבור זעם

ליון איש וכ-150,000 איש מתוכם עסקו בעבודות ייעור וכריתת עצים. כיום, למרות שהאוכלוסייה הכללית גדלה קמעה, מספר החקלאים ועובדי הייעור הצטמצם בכשני שלישים, ומאות כפרים ננטשו כמעט בשלמותם, במיוחד באזורים הרריים מרוחקים. זאת ועוד, הנוכחות המוגברת של דובים והחשש מפניהם גורמים גם למטיילים רבים להדיר את רגליהם מהטבע ומחוקים בכך מגמה שהגיעה לשיאה במגפת הקורונה. יתרה מזאת, הגיל הממוצע של התושבים ביישובי הספר גבוה במיוחד, הם פחות פעילים, והתגובה שלהם לנוכחות הדובים פחות מאימת. שלא במקרה, מספר גדול מבין הקורבנות לאחרונה נה הן נשים קשישות שהותקפו בפאתי הכפרים שלהן. עם זאת, הבעיה כבר אינה נחלת המגור החקלאי בלבד. דובים מעוים עתה לחדור גם לערים ולתקוף את תושביהן, כפי שכמה התקפות קטלניות